

BJERRE
HERREDS
BOGEN

SÆRTRYK

GLUD MUSEUMS FORLAG

1963

Mindet lader som ingenting

Af Margrethe Hald.

„**A**A VØWE, det ka' et Kvindfolk eit lær“, saaledes lød de nedslaaende Ord fra Gydesen Vøwer i Løgballe, da undertegnede i sin Tid havde købt sin første Væv. Begrundelsen for denne triste Opfattelse maa vel have været, at Landsbyvævnin-gen almindeligvis blev varetaget af Mænd, der havde lært Faget som andre Haandværkere og drev Virksomhed paa lignende Maade som disse. Væver Gydesen omtales iøvrigt som en dygtig Udøver af Faget, og han havde endnu indtil 1920 et Par Væve i Gang, som hans Kone, Kristiane, omtalte som „æ Vøwilde“.

Ogsaa Steffen Terkelsen, Væver i Neder Vrigsted, var virksom et Stykke ind i vort Aarhundrede, og i hans Vævestue har jeg hentet mit første Kendskab til Væveriet og dets Remedier ... dog maa det indrømmes, at det nærmest var Trendebordet, som virkede tiltrækkende. Paa dette, som var ret stort og solidt opstillet, kunde vi Børn nemlig, naar Heldet tilsmilede os, faa Lov at køre i Karussel, hvilket var en skattet Forlystelse. Steffen havde en meget bred Væv, som kunde præstere Tøjer i betydelige Breddemaal, og dette var en stor Fordel, thi derved undgik man at kaste smalle Baner sammen — som fornødent ellers kunde være — til Dyner, Lagener og Duge. Blandt Steffens Efterladenskaber fandtes en Haandbog for Vævere, udgivet i 1880 af Vævemester H. C. Nielsen, Horsens, som i Indledningen siger: „For at Enhver, selv den mindre Landhaandværker, lettere kan komme i Besiddelse af nærværende Haandbog, har jeg besluttet at lade den udkomme i Hefter a 25 Øre. Jeg vil haabe, at den af mange vil blive modtagen med Glæde, saa meget mere som en saadan Bog vistnok ikke tidligere har været udgiven i Trykken; hele Værket vil udgjøre c. 12 Hefter“. Om Retfærdighed skete Fyldest, maatte denne Bog faa stort Salg og blive en virkelig Støtte for Steffen og hans Fagfæller. Den er i Dag en udmærket Kilde for Textilforskere.

En af Steffens Elever, Peter Nielsen (f. 1852), hvis Læretid faldt sidst i 1860-erne, blev senere Væver i Hyrup. Han har fortalt, at Spolerne for Islætten blev skaaret af Tagrør (*phragmites communis*), hvis Stængler i Efteraar og Vinter bliver haarde og træagtige. Begynderens første Opgave bestod som Regel i Vævning af groft Lærred, Sækketøj o. l. Ved Olmerdug (Overdynetøj), som hørte til det mere krævende, skulde der gives 3-5 Slag pr. Skudtraad, for at Stoffet kunde blive

Fig. 1. Væver Jens Peter Olesen og Hustru, Klakring.

fjærtæt. I Værkstedet hos Steffen arbejdedes ved Lyset af en Tranlampe, men da der engang skete det Uheld, at en Skorpe af Sod fløj over i Trendegarnet til en Dyne, blev en Stenolielampe indført. Steffens nu længst forsvundne Hus var af Bindingsværk, gult med grønne Stolper, og det laa i Svinget, hvor Vejen fra Over Vrigsted drejer og fortsætter østenud ad Korsvejen til. I et Nabohus — ligeledes forlængst nedlagt — boede Niels Thybo, efter hvem et Stykke af Vejen fik Navnet „æ Thøjbe' Fwot“. Ogsaa denne Mand var Væver. Der mindes dog vist intet om hans Præstationer i Faget, hvorimod en Overlevering vil vide, at han arbejdede ved en Skaallampe med Væge af Lysesiv (pl. Siwije) (*juncus effusus*), en Plante, der ogsaa gav Materiale til smaa Legeting, som Børn yndede at flette — vel at mærke, hvis de havde en Eng til Legeplads.

Rimeligvis har en Del af Landsbyvæverne ikke udelukkende baseret deres Eksistens paa Væveriet. I hvert Fald fortæller Jens Peter Olesen (nu i Klakring, men født paa Barrit Mark 25/2 1877), at han i Høstens Tid gik paa Landarbejde, selv om han iøvrigt havde fulgt Traditionen op og taget Uddannelse i Vævning hos sin Fader. At han senere gik helt over til Landbruget skyldtes, at hans Hustru ejede en Gaard i Breth, og det er hovedsageligt fra Faderens Vævestue, hans Erindringer om Vævarbejdet stammer.

Produktionen bestod i de sædvanlige Brugstøjer: Beklædningsstoffer, Duge, Haandklæder, Lærred, Dynetøj o. s. v.; Olmerdugen fremstilledes i Maal paa 5 Kvarter paa Bredden, og da der skulde 3 Alen til paa Længden for 4 Baner til en Dobbelt dyne, krævedes altsaa 12 Alen Stof. Om det vanskelige Punkt med Tætheden, siger Jens Olesen, at et tilfredsstillende Resultat beroede paa, at Kædebommen ikke lagdes højere end Forbommen. Hvis denne Fordring blev efterkommet, skulde 2 Slag af Slagbordet for hver Islættraad være nok. Til et Sæt Mandstøj bestaaende af Frakke, Bukser og Vest beregnedes 14 Alen, hvortil kom, at der

Fig 2.
Musiker og Væver Jens Andersen,
Daugaard.

skulde være et Stykke i Overskud til lige Deling mellem Væver og Kunde. Væveren samlede sine Klude i en Prøvekollektion til Ophængning i Vævestuen, mens Kundens Stykke var beregnet til imødesete Reparationer. Det kaldtes kort og godt „æ Røvkud“.

Til Glud Museum har Jens Peter Olesen foræret det ene af de ved Fig. 4 viste Benredskaber, og om dets Brug oplyser han, at det blev benyttet til Gnidning af Linnedtøj, mens dette endnu sad paa Væven. Gnidningen fandt Sted foran „a Sprod“, og Formaålet var at faa Stoffet strakt.

I Daugaard bor Spillemand og Væver Jens Andersen, f. i Skjold (17/2 1871) som Søn af Spillemand og Væver Jacob Andersen, ligeledes født i Skjold. Altsaa var Jens Andersen næsten prædestineret for disse 2 Fag, som forøvrigt ikke synes at have udgjort nogen ukendt Kombination, og han modtog da ogsaa sin første Oplæring i dem begge af Faderen. Naar man i Dag kan træffe Jens Andersen omgivet af Nodemanuskripter og andre Tonekunstens Attributer, og naar man tilige selv har personlige Erindringer om hans Præstationer i Violinspil, forstaar man tilfulde, at Musikken maatte blive den sejrende Faktor i hans Tilværelse. Se S. 358.

Det blev da ogsaa kun ca. 4-5 Aar, Jens Andersen ofrede paa Vævningen, men Faderens Indsats paa dette Omraade er ogsaa al Anerkendelse værd. Jacob Andersen var nemlig en Foregangsmand i Faget og den første paa Egnen, som anskaffede en Damaskvæv. Dækketøjsvævningen blev saaledes ganske naturligt hans Speciale, og hans Produktion var højt estimeret og efterspurgt i vide Kredse, saavel af Kunder indenfor Embedsstanden i Hovedstaden som i de jydsk Byer og hos Herskaberne paa store Gaarde, f. Eks. Tjele, Rhoden og Borchsminde. Interessen var saa stor, at Damerne undertiden indfandt sig i Vævestuen i Ørum for at se

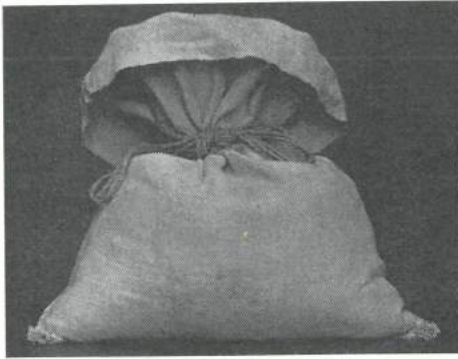

Fig. 3.
Grynpose fra Hjarnø;
udført i Treskaftkipet,
tilhører Nationalmuseets 3. Afd.

de fine Linnedvævninger blive til. At Jacob Andersen maa have været en perfekt Teoretiker fremgaar af, at han selv udarbejdede sine Rapporter, og hans Motiv-række omfattede Mønstre med Stjerner, geometriske Figurer samt Blomster, Bær, Blade o. l. af Planteverdenens Former. Engang gengav han endog selve Servicet med Tallerken, Ske, Kniv og Gaffel i Hørens blanke Flade ud for hver enkelt Persons Plads ved Bordet. Men det var naturligvis ikke Hvermands Sag at bestille kostbart Damask, Kunder til de jævne Brugstøjer maatte ogsaa forsynes, og det blev de med Vadmel, Hvergarn, Haandklædedrejl, Gulvtæppetøj o. s. v. For en Artikel som Kornsække var der naturligvis et stort Behov i et Landbrugsomraade, og i Ørum fremstillede man Sækkene saaledes, at baade Bund og de to Sider blev lukket til under selve Vævningen.

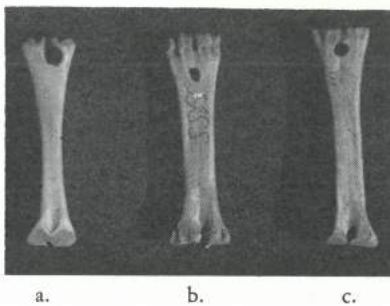
For at bibringe Dynetøjerne den ønskede Tæthed, brugte Jacob Andersen at lægge Kædebommen *lavere* end Forbommen, hvorefter han ansaa det for passende at give 3 Slag af „æ Slaube“ for hver Indslagstraad. Dog, der var jo andre Tilfælde, hvor den lette Haands Teknik var efterspurgt, saaledes naar Proprietær Møller paa „Hornumkær“ bestilte sine Lommeterklæder: store, løstvævede og bløde.

Mange Bondekoner lod tilvirke betydelige Mængder af „uldent og linned“, og deres fyldte Kister var i Naturalieøkonomiens Tid nærmest at betragte som en Slags Sparekasser. Velkendt er det ogsaa — og det huskes endnu af mange — at Væveren fik sin Løn delvis i Naturalier, og dette Vederlag, som kaldtes „Skøn“, kunde bestaa af Gryn, Pølse, Faarelaar, Sigtebrød e. l., ja, undertiden indgik ogsaa i Betalingen en Del af det hjemmespundne Garn, som Kvinderne bragte.

Om Pengelønnen siger Jens Andersen, at han i sine Begynderaar kunde tjene 300 Kr. aarlig, medens Faderen naaede op paa 400 Kr. i Aarsindtægt. Arbejdet begyndte sædvanligvis Kl. 6 om Morgenen og varede til Kl. 7 Aften.

Ogsaa Jens Andersen kender det af Jens Peter Olesen til Glud Museum skænkede Benredskab og husker, at det kaldtes for „æ Glatskawt“. Han mindes tillige, at det kunde forekomme udført i Bøgetræ, hvilket i Virkeligheden betegnedes en Forbedring, idet den ovale Gnideflade ved Stykkets ene Ende kunde gøres større end paa Benredskabet, hvor Naturformen sætter Grænsen.

Fig. 4.
 „Glatskawter“ eller Gnideben. —
 a. er skænket af Jens Peter Olesen. —
 b. har Initialerne J.J.S.S. —
 c. er mærket N.
 (Tilhører Glud Museum).

Æ Glatskawt var, ganske som Ordet siger, bestemt til Glatning eller Gnidning af Tøjet, og Behandlingen foregik successivt, idet det i Arbejdsomraadet siddende færdigvævede Parti blev gnedet umiddelbart, før et nyt Stykke Trend førtes frem i Vævefeltet. Først foregik Gnidningen efter Længderetningen, derpaa efter Bredden, lige haardt over det hele, hvorefter Tøjet blev strammet, og det opnaaede Stræk anslaaes til at kunne udgøre 5-6 Tommer paa 10 Alen. Æ Glatskawt synes at være et ret sjældent Museumsstykke i Dag, men umuligt er det maaske ikke, at der her og der kan fjæle sig et saadant, i hvert Fald ejer Museet paa Sønderborg Slot et Eksemplar, som efter hvad Inspektør Slettebo venligst har meddelt mig, er indkommet fra Als med Oplysning om, at det har været benyttet ved Vævning, og at man der kaldte det for et „Glitteben“¹⁾. Dets Længde er opgivet til 21 cm, medens de tre Stykker i Glud maaler ca. 19 cm i tilsvarende Dimension.

Det som Fig. 4a viste Eksemplar har tilhørt Jens Peder Olesens Far eller Farfar og er indgaaet til Glud Museum fra Barrit Sogn, medens de to følgende Stykker menes at hidrøre fra Hjarnø. Efter hvad Inspektør Niels Oxenvad venligst har fortalt mig, ejer Fyns Stifts Museum et „Gnideben“, som er fundet i Bavelse Sø ved Sorø; tillige skylder jeg Niels Oxenvad Tak for Oplysningen om, at der paa Museet „Den gamle Gaard“ i Faaborg findes et lignende Stykke, stammende fra Vester Aaby²⁾. Helt forglemt af Lærebøgerne er vort Glatskawt dog ikke; thi i en Bog om Husholdning (fra 1796) med Titlen „Den erfarne Raadgiverinde“ kan paa S. 103 læses, at Væveren strækker sit Tøj ved Gnidning med *et Horsebeen*³⁾.

De foretrukne Knogler blev taget fra Haand- eller Fodrodsben af et større Dyr, almindeligvis Ko (os meta tarsale eller os meta carpale), Knogler, der ogsaa har dannet Grundlag for Redskaber i Haandværk som Skomageri og Læderbehandling, f. Eks. den saakaldte Skomagerfummel, der ogsaa kendes udført i Træ. I en Bog fra 1832 med Titlen „Sko- og Støvlemageren paa Fagets høieste Fuldkommenhedstrin“, siges, at „Pudsefløjten“ er et af et Dyrs Ben, som bruges til at glatte og jævne Saaler med under Sko og Støvler. I Frankrig forfærdiges den af Knogler fra et Mulæsels Ben, men den kan ogsaa forekomme i Ved af Buksbom⁴⁾.

At Dyreknogler anvendes ved Behandling af Tøj, der endnu sidder paa Væven, har jeg selv haft Lejlighed til at iagttage hos en Væver i en Ørkenby i Syrien. Her

var det dog med Snitfladen af en Kamelknogle, man arbejdede, og i den Hensigt at fjerne Luv og eventuelle Ujævnheder fra et Stykke Kameluldstøj til en Araberkappe. Det er en nærliggende Tanke, at saadanne Redskabstyper maa være meget gamle, og det vilde være meget interessant, om et arkæologisk Fund kunde skænke os et Glatskawt, men Vanskeligheden ved at identificere saa primitive Redskaber beror netop paa den ringe Tildanning, og det er klart, at en Fejlvurdering eller en Forveksling let vilde kunne finde Sted. Dog kan i slige Tilfælde en faglig Overlevering undertiden komme Arkæologerne til Hjælp, hvilket f. Eks. hændte ved Tolkningen af et simpelt Stenredskab, som er kendt fra skotsk Omraade. Efter Formen var det ikke let at bestemme. Med dets fire rektangulære Sideflader og kvadratiske Endflader (den ene dog undertiden afrundet) minder det nærmest om et Slagredskab af en eller anden Art, og det har maaske været benyttet som saadant. Dog havde en Forsker haft det Held at se det i Brug i Haanden paa en Væver, der benyttede det til Glatning af sit Tøj, mens dette endnu sad paa Væven. Man ansaa det følgende for „a smoothing stone“ eller „a rubbing stone“. Lignende Redskaber for samme Brug kan ogsaa forekomme udført i Træ eller Ben, men uanset Materialets Art benyttes uforandret Betegnelsen „a stone“⁵⁾.

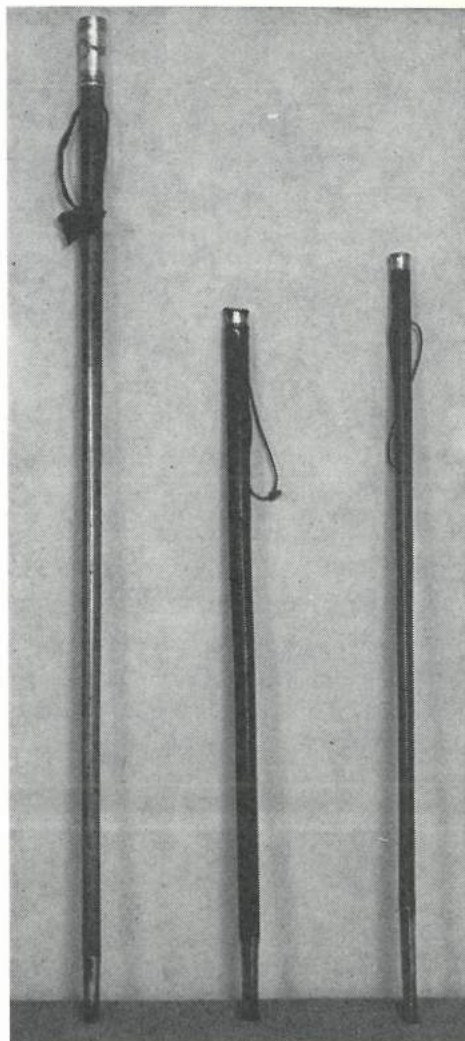
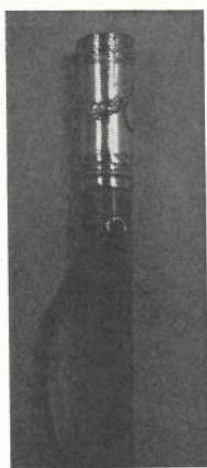
Nu er det desværre meget sparsomt, hvad der er levnet os af Folkedragt eller Egnsdragt fra Bjerre Herred, og de skrevne Kilder flyder saa vidt vides heller ikke særlig rigeligt med Oplysninger om Emnet, men desmere maa vi glæde os over de foreliggende og skønne paa de Optegnelser, Forfatteren W. S. Pødenphant har nedfældet i en Afhandling fra 1872 under Titlen: „Bidrag til Skildringen af Tilstanden paa Landet i det sydøstlige Jylland i Begyndelsen af dette Aarhundrede“⁶⁾. Forfatteren er født i Barrit i 1797 som Søn af en Lærer og Kirkesanger, og hans Beretning om Klædedragten tilskrives et ret tidligt Afsnit af 1800-Tallet. Jeg citerer et Uddrag af hans Beskrivelse Side 176:

„De gamle Bønder bare dengang endnu trekantede Hatte, hvorimod den opvoxende Ungdom anlagde runde Filthatte. Gule Skind-Knæbeenklæder, undertiden forsynet med Sølvknapper og Sølvknæspender, var et meget almindeligt Klædningsstykke, der holdt sig længe i Brug indtil op i Tyverne, da de saa efterhaanden fortrængtes af lange Beenklæder. Sølvknapper i Kofte og Vest tilligemed en høj Spanskørsstok med Sølvknap var heller ikke saa sjælden at see hos dem, der nogenlunde havde Raad dertil, og slige Knapper og Spænder gik almindelig i Arv fra Fader til Søn og kunde vare længe i en Familie.

Fruentimmerne havde til Søndagsbrug, naar de gik til Kirke, store Fløjelskyser, der ikke klædte dem videre godt, og korte mørkeblaa Ulden-Damaskes Kaaber. Begge Dele bleve dog senere fortrængte efterhaanden af Hatte af sort Silketøj og tætsluttende, uldne mørke Frakker eller Peltse. — Der var mange Bønder, der aldrig havde Støvler paa Benene, undtagen naar de gik til Alters, eller de skulde til Bryllupsgilde, ja, der var de Mandfolk, der ikke engang ejede et Par Støvler, men altid gik i Træsko, og var det uundgaaelig nødvendigt at

Fig. 5.

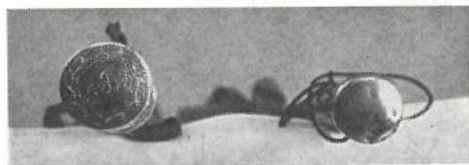
Bambusstokke. — a. har Initialerne
A. I. W. og er formentlig fra
Gravengaard i Stouby. S.
— b. har Bogstaverne P. L. —
b. og c. har tilhørt Peder Lauesen,
f. 1810 paa Skulsballe, Vrigsted S.

a.

b.

c.

bruge Støvler, laante man et Par hos en eller anden Bekjendt, og selv om disse ikke passede synderlig godt og vare enten lidt for store eller for smaa, gjorde det ikke Noget, naar Vedkommende kun kunde faa dem trukket paa, og det var derfor ikke heller saa meget usædvanligt at see En træde en enkelt Dans med Træsko paa, hvorimod Fruentimmerne altid til Dans brugte Sko, men ofte gik i Kirke med Træsko".

Om Brudens Pyntning siger W. S. Pødenphanth Side 173: „Bryllupsgjæsterne samlede sædvanlig omtrent Kl. 10 Formiddag i Brudens Hjem, hvor Præstens Husjomfru eller Degnekonen alt var ifærd med at pynte Bruden. Kl. 12 kørte man til Kirken (naar den ikke laa i selve Byen). Bruden kørte først med sine 2 Brudepiger, og hun var da — at sige naar hun ikke var Enke — pyntet paa Hovedet med en heel Opsats af Tøjblomster, og Haaret kræppet op og pudret. Derhos maatte hun sidde i Vognen med bart Hoved og Hals, selv om Vinteren i Frost, Sne eller Slud, kort, i hvad Vejr det end var“.

Hertil kan jeg føje, hvad Sine Vestergaard, Smedskær (f. i 1848) Fig. 8 i 1933 fortalte mig om sine Bedsteførelæres Paaklædning, Erindringer, som maa gaa tilbage til hendes Barneaar i 1850-erne. Om Bedstefaderen, der ejede Gaarden „Longkjæ“ i Breth Surmose, hed det, at han til Stadsdragt bar korte, hvide Benklæder (vistnok af Vadmel) og dertil hvide Hoser forsynet med Mønstre udvendig paa Benene (Mønstreet dannede Stjerner ved Knæet). Desuden havde han blaa Strømper. De flettede Hosebaand var ikke virkede, men blev flettet paa en vandret opspændt Trend, og der brugtes nogle Pinde til Arbejdet. (Formentlig den Teknik, der hed Linkning og nu kaldes Sprang). Ved Knæene havde Benklæderne Spænder af Sølv, ligesom ogsaa alle Knapper i Dragten var af Sølv. Endvidere havde han mørkeblaa Kofte eller Frakke med Skøder, der knapt nok naaede til Knæene; undertiden bar han dog i Stedet for Kofte en Spencer (en Art Jakke i mindre Format?), og endelig en stor sort Hat, vistnok en Silkehat.

Konen i Longkjæ' havde et grønt Liv og Bælte med Sølvspænde. Ældre var et Liv med røde Bindeærmer i en Vadmelbul, grøn eller blaa. Om Skørtet oplystes intet, men om Hovedtøjet hed det, at det var et Hovedsæt med Vinger af Kniplinger. Om sin Mor fortalte Sine, at hun til Altergang bar *opsat* Hovedtøj.

Formodentlig har Sine Vestergaard, som var 85 Aar gammel, da hun gav mig sin Beretning, ikke husket andre eller flere Personer iført de omtalte Dragtstykker, thi i saa Fald vilde hun have fortalt mig derom, og Billedet af hendes Svigerforældre, Rasmus Vestergaard (født imellem 1817 og 1826) og Hustru, Fig. 7, tyder da ogsaa paa en ganske anden Dragtskik. Det tilsvarende er Tilfældet ved de øvrige, relativt tidligt optagne Portrætfotografier, som gengives her. Rimeligvis er dog det Hovedtøj med Tønderkniplinger og Tüllsbroderi, som bæres af en moderne ung Pige, Fig. 6, af samme Type, som dem Sine Vestergaard mindedes, at hendes Mor og Mormor havde.

Om Mandsdragten har Sofie Bech (f. 1866) fortalt, at hendes Plejefader, Søren Høgh i Stouby (f. 1800, d. 1883) til Altergang bar sort Vadmelstøj, knyttet Halstørklæde, flettede Hosebaand og blank, sort Vest. Han spiste ikke den Dag, han gik til Alters. At den sidste Bemærkning rober en Overlevering fra den katolske Tid, kan der vel næppe være Tvivl om, og at det har været en dybt rodfæstet Skik at gaa fastende i Kirke paa Altergangsdagen synes ogsaa troligt. Personligt har jeg i hvert Fald kendt to gamle Kvinder, der begge levede et Stykke

Fig. 6. Hovedtøj med Tønderkniplinger og Tüllsbroderi. —
Har tilhørt Sine Terkelsen, Stouby.

ind i vort Aarhundrede, nemlig til 1913 og 1928, og de fastholdt denne pietetsfulde Skik.

Har vi nu i Indledningen maattet høre, at Kvinderne ikke var estimeret som Vævere, faar vi dog trøste os ved deres Indsats i andre Led af Textilarbejdet, og vi kan f. Eks. opholde os ved Sine Vestergaards Fortælling om Uldpiskning, der gik saaledes for sig: Ulden blev lagt i en Dynge paa Gulvet i en tom Stue og pisket igennem med en tynd, afbarket Kæp eller Gren, vistnok af Pil eller Hassel. Behandlingen skulde vare til alle Uldtotter var opløste, og Materialet findelt og luftigt som en Taagesky, medens Støv og Snavs gik til Bunds paa Gulvet. At det ikke alene drejer sig om en gammel, men ogsaa vidt udbredt Metode, fremgaar af, at Forskere i flere Lande har omtalt den, f. Eks. skriver den finske Etnolog U. T. Sirelius⁷⁾ i 1921, at den blev brugt af Woguler og Ostjaker og endnu erindredes i Syd-Karelen. Selv har jeg i Gaarden hos en Teltvæver i Syrien set den udøvet i 1961 af en Kvinde, som siddende paa Jorden rensede Gedeuld ved Bankning med en tynd Kæp. Hun lagde dog, meget praktisk, et Sold under Gedehaarene for at hindre det bundfældede Snavs i at blive hvirvlet op. Men ogsaa i mere udviklede Stadier af Textilproduktionen er Uldbankningen fulgt med. Saaledes kan man paa en sen syttenhundredtals Fremstilling, malet for Tøjmagernes Laug i Uttrecht i Holland⁸⁾, se en Mand, der banker løs paa en Dynge Uld med to Stokke. Proceduren omtales her som „willowing“. Willow er det engelske Ord for Pil (salix), og i en engelsk Dictionary kan man læse om „use of willow branches for beating fibre“, endvidere om en „willowing-machine“, forklaret som „machine with revolving spikes for cleaning fibre“⁹⁾. Tekniken er her løbet fra sin Forudsætning, Pilegrenen, medens Terminologien har fastholdt Mindelsen om det beskedne Redskab.

I sin Ungdom tjente Sine Vestergaard hos Maren Offers i Vrigsted. Aarslønnen var 28 Rigsdaler, 4 Alen Hørlærred, 8 Alen Blaarlærred, 1 Fjerdingskar Hørfro saaet

Fig. 7. Rasmus Vestergaard og Hustru.

Fig. 8. Sine Vestergaard, f. Mikkelsen, Smedskær.

(hver Pige havde sin lille Ager ved Siden af Gaardens Hørmark). Endvidere tilstod hendes Madmoder hende Ret til „Jagten“ i Hønseshuset om Morgenen for at samle Fjer til sit Udstyr. Tjenesten varede i 9 Aar, for det var en god Plads, og Udbyttet regnet i Fjer androg 4 Pund. Fjerene har altsaa virkelig udgjort en Del af en Piges Udstyr, som var vanskelig at bekomme, og ikke for ingenting siger en Bjerreherreds Talemaade: „Det æ en ring' Pige, dæ eit vel spring øwer 7 Twongjar atte jen Fier“. Opsamling af Fjer i Hønseshuset hørte aabenbart til almindelig Morgengørgning, og fra et Lærerhjem i Hadsherred berettes, at man om Morgenen, naar Sengene var redt, opsamlede de Fjer, som var faldet paa Gulvet, og gemte dem i en dertil indrettet Pose¹⁰). Helt tætte har Dynestofferne saaledes næppe altid været, Vævernes Anstregelser til Trods. Maaske kunde det have hjulpet, om Kvinderne havde tilegnet sig den Viden, som kunde høstes i en Vejledning i Husholdning, trykt i 1733 under Titlen: „Oeconomia eller nødvendige Beretning og Anledning. Hvorledes en gandske Huusholdning paa det nytteligste og beste (saa fremt Gud allermægtigste giver sin Velsignelse) kan anstilles“; thi derudi staar at læse paa Side 44: „Fiere skal mand stoppe udi Dyner i det sidste Qvarteer af Maaneden, dersom de indstoppis udi til voxendis Maanet, saa krybe de ud igien“¹¹).

Om de Mængder af Fjer, man i Bjerre Herred ansaa for passende til Dynerne, har jeg desværre ingen Opgivelse, men tør man dømme efter, hvad „Den erfarne

Fig. 9. Kjole fra Midten af 1860-erne. Johanne Pedersen, Skulsballe.

Raadgivende for Huuslige Fruentimmer" foreslaar sine Læserinder i 1796, var det ikke smaa Krav, der stilledes. Hun siger:

„Til en Seng for een Person tage nogle til Overdyne 13 Pund Fier. Til hver Underdyne 26 Pund Fier. Til Pøllen 6 Pd. Til hver Hovedpude 5½ Pd.

Fig. 10-11. Dragter fra 1860-erne. Laue Hansen, Vrigstedgaard, g. m. Johanne Marie Sorensdatter Østergaard, 1864.

Til en Seng for 2 Personer: Til Overdyne 18 Pund Fier. Til hver Underdyne 33 Pd. Til Pølle 6 Pd. Til hver Hovedpude 5 Pd.¹²⁾

Tunge var de gammeldags Dyner i hvert Fald og rimeligvis efter Nødvendighedens Lov; thi i Huse med tynde Ydervægge og ringe Opvarmningsmuligheder maatte der gode Beskyttelsesmidler til under Nattesøvnen. Smukt Sengetøj var Husmoderens Stolthed, og som gode Eksempler paa saadant kan de ved Fig. 13-14 viste Dyner tjene. Mønstrene med regelret Afstrikning paa tværs, som ses i de to Tilfælde, dannes ved Farveskifte alene, hvorimod Motiverne i Stjerneborterne og det ivævede Navnetræk paa Brudedynen fra Vrigstedgaard har stillet større Krav til Væverens tekniske Kunnen. En Pude af Skind, som endnu i 1940 var i Behold hos Stine Hansen i Belle, var et særlig interessant Vidnesbyrd om Brugen af et Materiale, der heller ikke var til kimse ad. Andre maatte vel tage tiltakke med ringere Produkter, saaledes fortalte Væver Peter Nielsen i Hyrup i sin Tid, at han havde hørt om Dyner fyldt med Humle og Hakkelse. At Halm, som isolerer glimrende, tjente som Underlag i Sengene, vil vist mindes endnu, og at en flettet Halm maatte benyttedes som Værn mod en kold Væg bag Sengen, kan man se Eksempel paa i en Alkove paa Glud Museum. Prøve Fig. 15.

Linnedvarerne skulde helst væves i Vintermaanederne, saa de kunde komme paa Bleg i den tidlige Foraarssol. Om Fagfolk, der tog sig af Blegning, har jeg

Fig. 12.
Mette Marie Sørensdatter Østergaard,
f. i Baastrup, Ø. Snede, 1804,
d. paa Hostrupgaard 1878.

ikke hørt i Bjerre Herred, ikke heller om, at særlige Blegepladser har sat sig Spor i Stednavne, saaledes som man nogle Steder kender Eksempler paa. Dette ligger maaske i Sagens Natur, idet Bondekvinderne velsagtens selv blegede deres Lærreder paa egne Græsmarker. Derimod ved jeg, hvor en Brødegrav eller Brødeovn i Neder Vrigsted har ligget; thi Stedet kan spores endnu ved en let Fordybning i Jordsmonnet i en Eng ved den Gaard, som var mit Hjem. En Brødeovn skulde ifølge Væver Peter Nielsens Opgivelse være 3-4 Alen lang og 3 Alen dyb og oven-til kun belagt med saa mange Lægter, som krævedes for at bære det rødne Hørstraa, medens det tørredes ved Varmen fra Ilden i Ovnens Bund.

Lagenlærred og Dugetøj vævedes almindeligvis i ret smalle Baner, som blev skaaret til i de ønskede Længder og kastet sammen i Ægkanterne. Nogle Vævere var ganske vist i Stand til at levere Varen i dobbelt Bredde, f. Eks. den ovenfor omtalte Steffen Terkelsen i Vrigsted, men det var dog ingenlunde altid, at dette var ønsket eller anset for fordelagtigt. Fra Steffens Værksted er bevaret flere Duge i Bredder paa omkring 1 m, saakaldte *Gildesduge*, der som Navnet antyder var bestemt til Festbrug, thi ved de store Lejligheder, hvor mange Gæster var indbudt, maatte man af Pladshensyn benytte smalle Borde og dertil svarende Dækketøj. Eksempler paa Gildesduge sammensat af *to* Baner gives ved Fig. 17 og Fig. 18, hvor Vævebredderne andrager henholdsvis 45 cm og 82 cm. Initialerne MDBC D angiver Ejerindens Pigenavn: Mandrubine Chrestensdatter, og Navnemærket B.S. paa Fig. 18 betyder Bine Smidstrup og oplyser derved, at Dugen er anskaffet efter, at Ejerinden Mandrubine i 1849 havde indgaaet Ægteskab med Jørgen Smidstrup.

Men hvad serverede man da paa Dugene? — Jeg stiller her et Spørgsmaal, som

Fig. 13. 2-Bredders Olmerdugs Dyne. Farver: graat, rødt, hvidt og blaåt.
Initialer M. S. betyder Marie Sørensdatler, med hvis Brudeudstyr to saadanne Dyner
og 2 tilsvarende Langpuder kom fra Hostrupgaard til Vrigstedgaard i 1864.

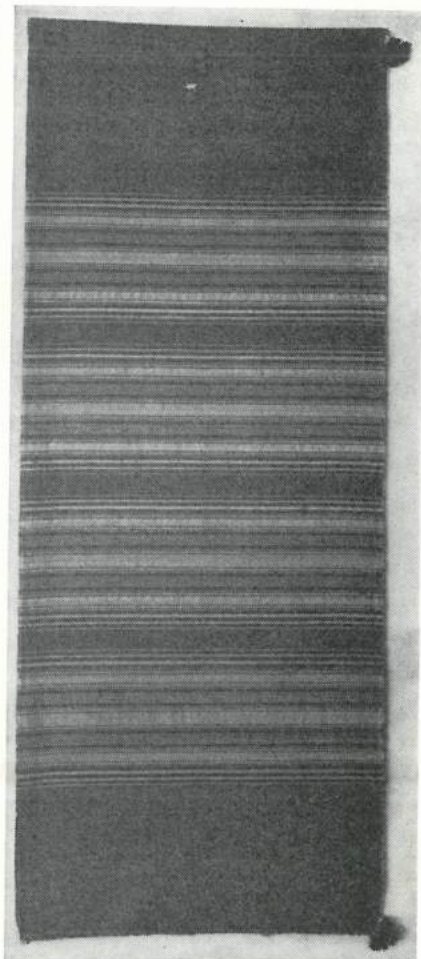
Ovenstaaende tilhører nu Nationalmuseets 3. Afd.

blev fremsat fornylig ved Fremkomsten af et Pragtværk om silkebroderede Renaissanceceduge, fordi vi her, hvor det drejer sig om de Bjerre Herreds Bønders langt mere beskedne Dækketøj, virkelig har en Del Oplysninger om de Spiser og den Spiseskik, som knyttedes til dette. Og jeg henholder mig atter til W. S. Pødenphanths Beretning, som omhandler et Bryllup fra Førstningen af 1800-Tallet, og jeg citerer fra S. 174 ordret for at lade hans Fortællemaade uforstyrret:

„Naturligviis sadde Bruden og Brudgommen for Bordenden i den øverste Stue, og ved samme Bord Brudepiger, Brudekoner og Brudemænd, tilligemed Præsten og Degnen og deres Familier. Efter at der var læst tilbords, hvilket

Fig. 14 a. $1\frac{1}{2}$ Bredders Olmerdugsdyne
i Farverne rødt og hvidt.
Refsgaardlund, Raarup.

b. Enkelt Bredder af Olmerdug i
Farverne graat, rødt og hvidt.
Fredensminde, Breth, Barrit S.

efter Degnens Opfordring skete ved en stille Bøn, hvorefter han udtalte et lydeligt: Velkommen! begyndte Maaltidet, der aabnedes med en Bid Smørrebrød og en Snaps Brændeviin, hvilket sidste i Flasker og Øl i Kander, samt store og smaa Sølvbægere at drikke af, som Bordene i Almindelighed vare velforsynede med. Imidlertid blev Kjødsuppen baaret ind i store Tinfade, sædvanlig Høsekjødsuppe; af disse Fade spistes umiddelbart, og de blev stadig fyldte af Opvartningspigerne og en Skaffer, der stod i Spidsen for Opvartningen. Efter Suppen kom kogte Høns med Peberrodssauce. Hver Gjæst havde sin flade Tallerken, men Knive og Gafler fandtes sjældent paa Bordet; disse 2 Dele maatte Gjæsterne selv forsyne sig med hjemme fra, ligesom ogsaa Enkelte havde Sølvkeer. Mange hjalp sig med sin Lommekniv, men Træskeer omdeel-

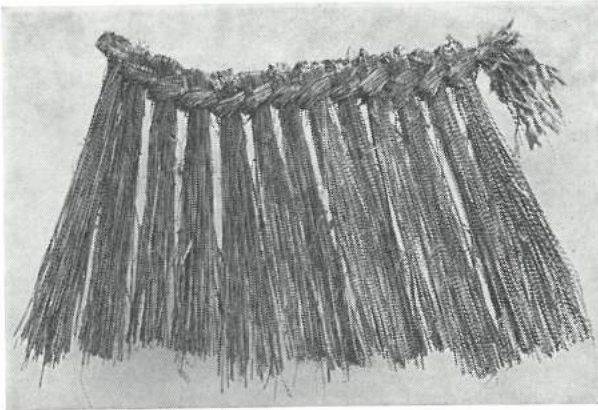

Fig. 15.
Prøve paa
Vægbeklædning
af Halm.

tes. Derpaa serveredes med Bergfisk, der flød i Smør, og derefter Bygsuppe eller Viinsuppe, som den kaldtes, saa kom Stegen, sædvanlig Kalvesteg, og efter Aarets Tid ogsaa Lammesteg, ja, endog Gaasesteg, og til Slutning Kage, der i Almindelighed bestod af en saakaldet Svedsketærte. Stundum blev der ogsaa stukket en saltet og røget Fleskeskinke ind imellem Retterne med stuvet Hvidkaal, ja, var det rigtig fiint, blev ved Brudebordet serveret med en Fiskebudding. Til dette Maaltid, der sædvanlig varede 3 a 4 Timer, gik bestandig Brændeviinsflasken rundt ... Mandfolkene spiste i Almindelighed iførte 2 Frakker eller Kofter og med Hat paa ..." Kort derefter lavedes Kaffeboardet til, helst i et Sideværelse, og ud paa Natten stod Bordet atter dækket med Brød, Smør og kold Steg, hvorhos flittigt toges en Styrketaar¹³). Anden Dagen begyndte Gildet paany med samme Slags Retter som forrige Dag, men med Undtagelse af, at der istedet for Viinsuppe anrettedes Æggeost med Øl paa. Den tredie Dag nøjedes man med Plukfisk, Smør og Brød.

Om *Øllet*, der serveredes til Maden, meddeler P. W. Pødenphanth, at det bryggedes 2-3 Uger forud for Festen, og at det skulde være godt, fedt og sødt. Det synes saaledes ikke at have været Gammeltøl (Lagerøl!), der blev budt ved slige Lejligheder, thi dette bryggedes een Gang aarlig, nemlig om Foraaret, og var nærmest beregnet til Styrkelse under Arbejdets Højsæson: Slæt og Høst. Det nød iøvrigt stor Yndest og fremstilles muligvis enkelte Steder endnu. Mange vil sikkert med mig huske den store Arbejdsindsats, en Brygning krævede, fra Tønderne blev kogt ud med ophedede Sten til de fyldte med friskt Øl kom paa Tøndestolene i Kælderen. Min Farmor satte med Kridt Datomærkning efterfulgt af et Kors paa hver fremadvendende Tøndebund. Med Kors forsynedes ogsaa Surdejgen, som gemtes fra den ene Rugbrødsbægning til den anden. To dybe vinkelret krydsende Furer blev presset ned i den bløde Deig og et forsvarligt Lag Salt bredt over. Da jeg engang spurgte Lotte Nielsen i Hyrup (f. 1856 og Kogekone fra 1875), om hun fra sin lange Virksomhed og Færden i mange forskellige Hjem havde Erin-

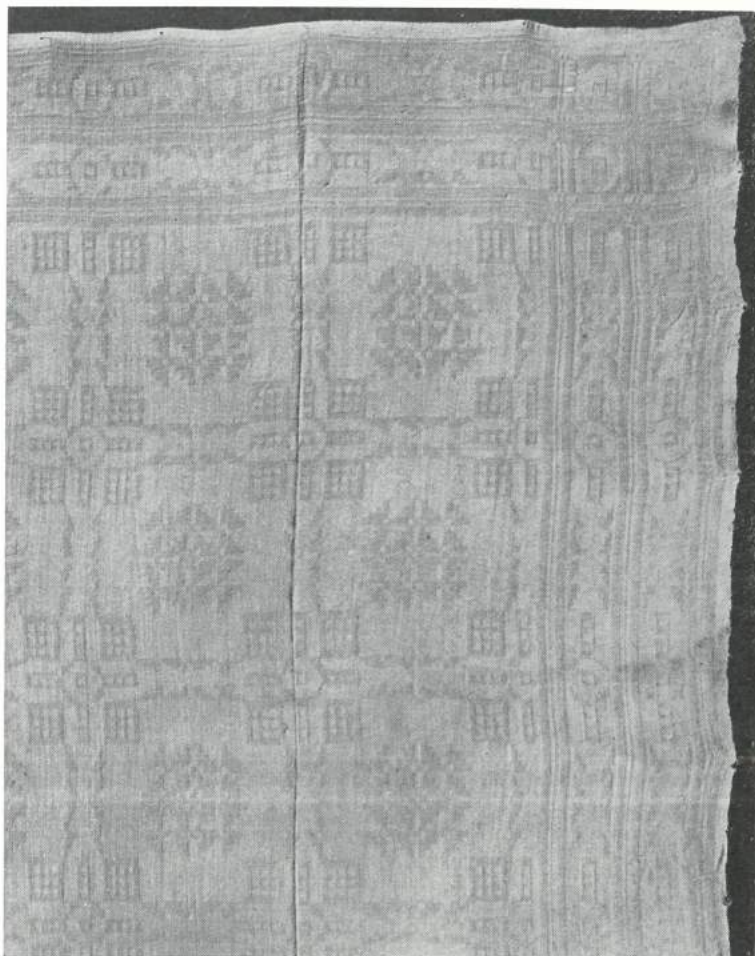

Fig. 16.
Drejslug fra
Birkeballegaard,
Daugaard.

dringer om lignende Beskyttelsesmidler for Fødevarer, vrissede hun bare: „Aa, a sat no aalti' mi Kjærestes Navn i æ Brø'". Forøvrigt stemte hendes Beretning om Gildesretten i det væsentlige overens med den af P. W. Pødenphanth givne.

Lotte omtalte ogsaa Æggeosten, som vel i Dag er den mindst kendte af de gamle Gildesretter. Opskriften, som bringes her, er dog optegnet i Vrigsted efter Antoinette Terkelsen, f. Smidstrup. Den lyder:

1 Pægl sød Mælk til 1 Æg. Æggene piskes, saa Blomme og Hvide er ganske samlet. Mælken (helst morgenmalket) opvarmes til Kogepunktet, og Æggemassen kommes i sammen med lidt Eddike (ca. 1 Spskf. til 15 Æg) lige netop som Mælken koger. Naar Vallen skiller helt fra, tages Ostemassen op med en Hulske og presses ned i en flettet Æggeostekurv, beklædt med Rosiner lagt i Mønstre. Naar Osten er stivnet, vendes den af Formen og spises med Ske af dyb Tallerken. Derover hældes sødet Øl.

Ifølge Lottes Beskrivelse kunde Æggemassen ogsaa bringes til at skille med

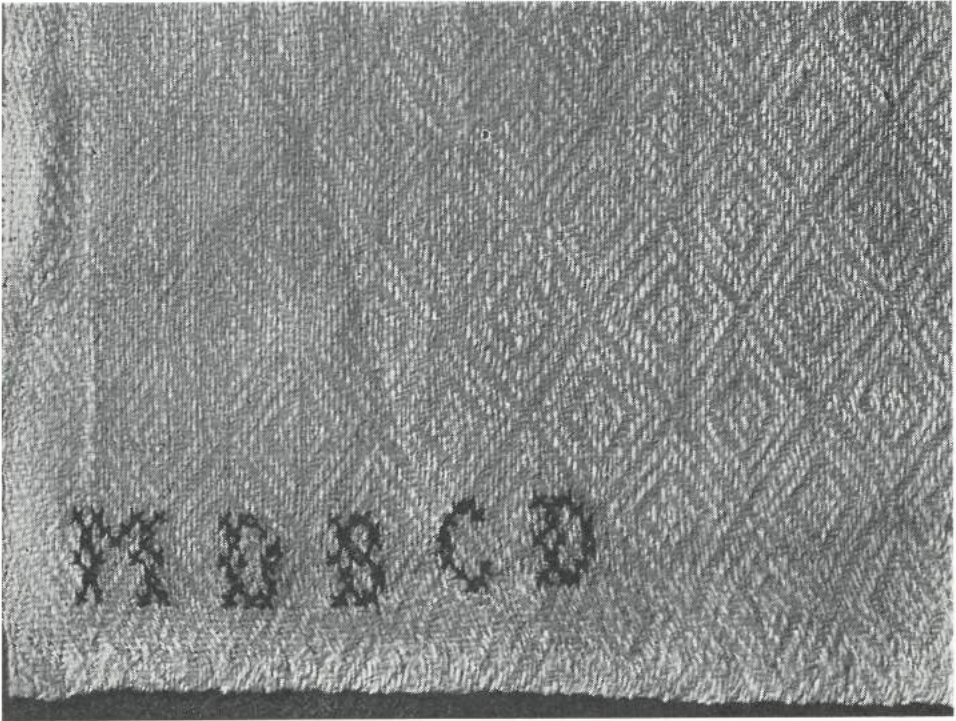
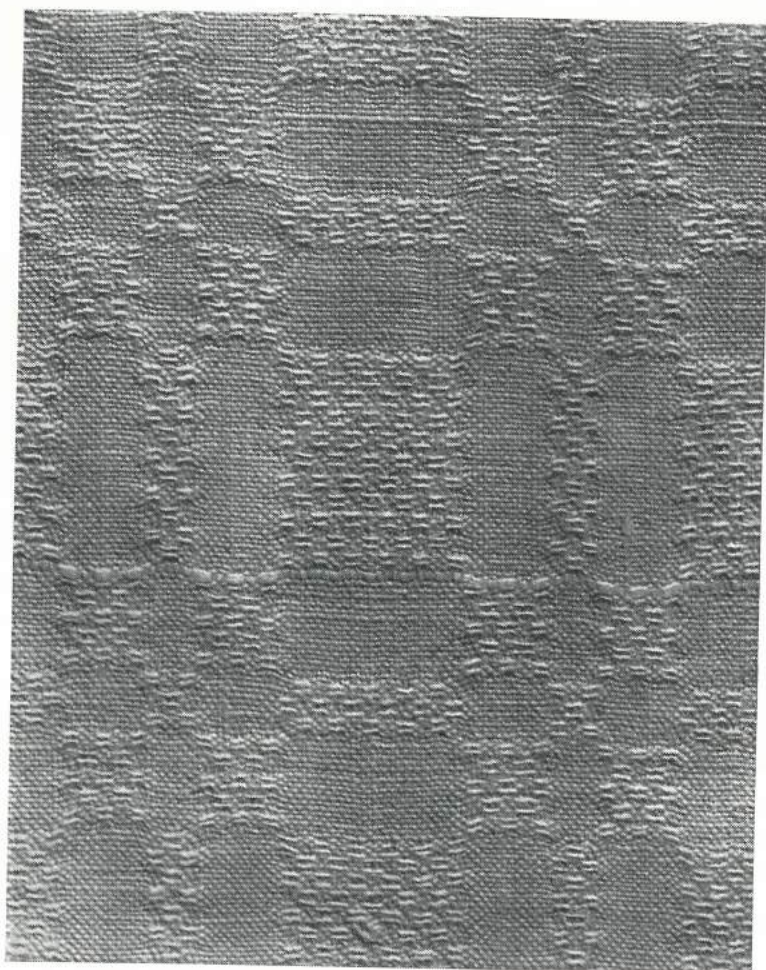

Fig. 17. Gildesdug i Gaaseøjekiper, sammensat af to Baner.
Initialerne M D B C D betyder Mandrubine Chrestensdatter.

Kærnemælk eller Rom i Eddikens Sted. Den til Retten hørende Form, vist ved Fig. 21 er flettet af Vidjer og blev i 1940 laant mig til Fotografering for Nationalmuseet af Stine Hansen i Belle (f. paa Grundgaard 1859).

Maaske kan endnu et Led i Menuen fortjene en Kommentar, nemlig den stuede Hvidkaal. Ganske vist er Udtrykket „stuvet“ ikke entydigt, idet man kan tilberede Hvidkaalen paa flere Maader, men jeg gengiver her en Opskrift, der anses for meget gammel, og Retten plejer vi at kalde for: „*Bjerre-Herreds Hvidkaal*“. Hvert Hvidkaalshoved skæres igennem efter Højden i 4 lige store Stykker, og hver Part beholder sin Del af Stokken for at hindre Udbladning under Kogning, som sker i rigeligt Vand og *uden* Salt. Det sidste er vigtigt, for at Hvidheden kan bevares. Efter Kogning lægges Kaalstykkerne op, gerne paa Snitfladerne eller i et Dørslag, saa Væden kan drive af, og nu kan Kaalstokkene fjernes. Derefter vrides Kaalen haardt og grundigt i et Tøjstykke (Viskestykke eller Saftklæde), og det er en væsentlig Betingelse for Velsmagen, at Kogevandet presses helt ud, saa Smør og Fløde senere let kan absorberes af Kaalmassen. Kaalen kan hakkes i Kødmaskine, men bedre med Kniv, og den skal ikke skæres særlig fint. En Gryde — helst med tyk Bund — sættes over Ilden, og Smør og Fløde (subs. god Mælk og Margarine) kommes i Kaalen, som varmes grundigt under stadig Omrøring, saa

Fig. 18.
 Gildesdug i
 Engelsk Drejl,
 ogsaa kaldet
 Mølledrejl,
 sammensat af
 to Baner
 à 82 cms Bredde.
 Initialerne B. S.
 angiver
 Ejerindens for-
 kortede Fornavn
 og hendes
 Giftenavn.

den ikke brænder paa. Maal og Vægt for Fløde og Smør er vanskelig at give. Man gaar frem efter Skøn og den runde Haands Princip. Som Rettesnor kan angives, at Kaalmassen maa være lind, men absolut ikke udflydende. Salt og Sukker tilsættes efter Behag. Serveres til fede eller røgede Spiser. Strøs med Sukker og Kanel. Somme bruger kun Peber og Sennep til Flæsk.

I nogle Huse hørte Retten til daglig Kost under hele Julehøjtiden, og man sikrede sig Forbruget ved forud at koge en hel Grukedel fuld af Hvidkaal. I flere mig bekendte Hjem var røget, kogt Svinehoved med Hvidkaal og Sigtebrød — ja, oprindelig tillige med varmt Øl — obligatorisk paa Bordet Julemorgen, og min Mor var ikke meget tilfreds, hvis vi Børn forsøgte at knibe udenom den tunge Morgenmad. Man kan vel ogsaa med en vis Forundring spørge om Oprindelsen til dette aparte Morgenmaaltid. Uden at kunne føre Materiale til Støtte for min Opfattelse, end sige Bevis derfor, er jeg dog af den Mening, at vi ogsaa her har en Overlevering fra den katolske Tid, hvor man gik til Midnatsmesse Julenat eller

Fig. 19-20. Mandrubine Chrestensdatter og Jørgen Nielsen Smidstrup, Vrigsted.

Fropræken Julemorgen; thi for dem, der havde tilbagelagt maaske lange Veje og overværet en maaske lang Gudstjeneste i en kold Kirke, maatte det omhandlede Maaltid ikke alene være haardt tiltrængt, men ogsaa meget velkomment. Forøvrigt staar det saaledes for mig, at det for min Moder var Julemorgen, der betegnede Julens egentlige Højtidsstund, og ikke Juleaften, som man senere har givet Forrangen.

Ved Afslutning af denne lille Artikel, spredt og fragmenterisk som den er, skal dog dette Spørgsmaal berøres: Hvad er Tradition? — En Definition, som jeg har hørt fremsat — uvist af hvem — lyder: *Tradition er Slægtens lange Hukommelse*, altsaa noget, som ikke er det enkelte Menneske givet. Men hvad er den da værd for den enkelte? — Ja, enhver faar vel svare for sig. Naar jeg staar i Glud Museum og ser et simpelt Væveredskab bestaaende af en Knogle fra en Kos Ben, løber mine Tanker ud til en lille syrisk Væver, som sidder paa Jordplanet foran en tarvelig Væv og gnider paa sit Kameluldstøj med en Knogle fra en Kamel, og naar jeg staar i Gaarden til et syrisk Væveri for Beduintelte og ser en Kvinde, der pisker Gedeuld med en Kæp, er mine Tanker straks hos Sine Vestergaard i Smedskær, som lærte mig om Uldpiskning i Bjerre Herred.

Saa langt rækker Kulturlinierne og Fællesskabet mellem Mennesker, selv i de ganske smaa Ting, tværs over store Afstande, ja endog over Raceforskelle. En Vekselvirkning maa til, hvis vi skal naa frem til Erkendelsen. Man maa kende sin Rod, for at forstaa det fremmede. Man maa kende det fremmede for at forstaa sin Rod. Jeg takker Dig, Bjerre Herred, fordi Du gav mig Udgangspunktet for dette, fordi Du var mit

Lønlige Kildespring.

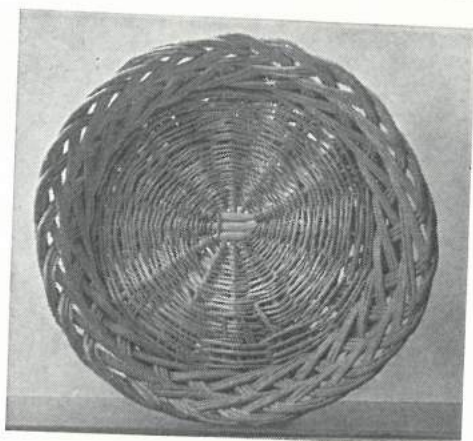
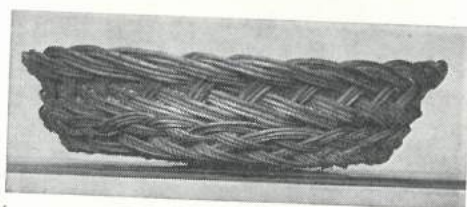

Fig. 21.
Æggeostekurv. Har tilhørt
Stine Hansen,
O. Ullerupgaard, Stouby S.

Henvisninger

- ¹⁾ Sønderborg Slots Museum, No. 6561. Gave fra Fru Petersen, Sjellerup, Als, 1953.
 - ²⁾ Brev af 15/11 1962.
 - ³⁾ Den erfarne Raadgiverinde for Huuslige Fruentimmer eller Anviisning til vigtige Kundskaber og Fordele i Huusholdningen, Kiøbenhavn, 1796, S. 103.
 - ⁴⁾ Sko- og Støvlemageren paa Fagets høieste Fuldkommenhedstrin med særdeles Hensyn til nye Opfindelser, Forbedringer“ af Jacob Behrend, Bogtrykkeri, Kjøbenhavn, 1832. S. 21.
 - ⁵⁾ Arthur Mitchell: The Past In The Present, Edinburgh, 1880. S. 130 ff.
 - ⁶⁾ W. S. Pødenphanth: Bidrag til Skildringen af Tilstanden paa Landet i det sydostlige Jylland i Begyndelsen af dette Aarhundrede, Jydske Studier, Bind 4, 1872, S. 176 ff.
 - ⁷⁾ U. T. Sirelius: Finlands Folkliga Kultur (svensk Oversættelse 1932, II, S. 32).
 - ⁸⁾ Maleriet er udført af ukendt Kunstner ca. 1760 og gengiver 16 Scener af Uldvarebehandling i et Manufacturi. Jeg takker Centraal Museum Der Gemeente Utrecht for Oplysninger i Brev af 5/11 1962.
 - ⁹⁾ H. C. Wyld: The Universal Dictionary of the English Language, London 1940.
 - ¹⁰⁾ Margrethe Hald: „De Bolstre Blaa“ København 1940, S. 31.
 - ¹¹⁾ Oeconomia eller Nødvendige Beretning og Anledning, Hvorledes en gandske Huusholdning paa det nytteligste og beste (saafremt Gud allermægtigste giver sin Velsignelse) kand anstilles. Af egen Forfarenhed sammenskreven, og til Trycken forfærdiget. Kjøbenhavn, 1733. Findes hos Johann Nicolaus Lossios paa Børsen. S. 44.
 - ¹²⁾ Den erfarne Raadgiverinde, 1796; S. 57.
 - ¹³⁾ W. S. Pødenphanth: anf. Skrift S. 173 ff.
- Fotografierne Fig. 3, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22 er optaget af Nationalmuseets Fotografier.

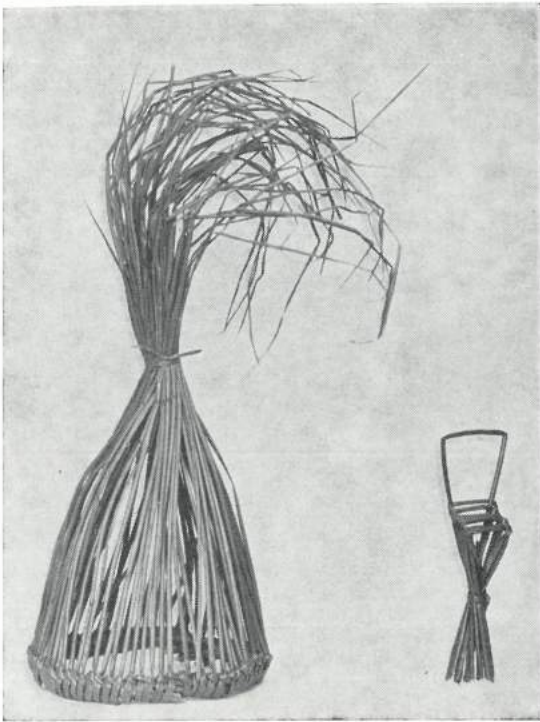

Fig. 22.
Hat og Stol.
Legeting af Siv.

Andersen, Jacob: Spillemand og Væver, f. i Skjold 1839. — *Andersen, Jens*: Musiker og Væver, Daugaard, f. i Skjold 17/2 1871. — *Baunsgaard, P.*: Glud. Har flettet Halmmaatten, Fig. 15. — *Beck, Sofie*: f. 24/10 1866, død i Hyrup 19/10 1945. — *Chrestensdatter, Mandrubine*: f. 9/9 1825, død 10/7 1902. Datter af Chresten Andersen, Gaardejer i Over Vrigsted, gift med Jørgen Smidstrup 10/3 1849. Dugen, Fig. 17, er vævet i Gaaseøjekiper og mærket med hendes Pigenavn i Korssting. At Dugen, Fig. 18, er en senere Anskaffelse fremgaar baade af Navnemærkets Stil, B. S. i store, slyngede Bogstaver og Efternavnets Ændring til Smidstrup. Flere haandvævede Duge, som Mandrubine har ejet, er bevarede og tilhører nu Fru Anne Marie Nielsen (Annexgaarden, Vrigsted) arvede gennem fire Led. — *Frederiksen, Marie*: f. 16/12 1873, Datter af Laue Hansen, Vrigstedgaard, gift med Hans Frederiksen, Birkeballegaard, Daugaard, 1898. Drejlsdugen, Fig. 16, er rimeligvis af hendes Udstyr fra Vrigstedgaard. Tilhører nu Frk. Marie Frederiksen, Juelsminde. — *Gydesen Sørensen, Chresten*: Husmand og Væver i Løgballe, Vrigsted S., f. 1/5 1850, død 3/5 1920. — *Hansen, Laue*: Ejer af Vrigstedgaard, Kammerraad og Sognefoged, f. 25/12 1833, død 1920. — *Hansen, Stine*: f. 27/1 1859, Datter af Thames Jensen, Grundgaard, Stouby S., gift med Ivar Hansen, Over Ullerup. — *Høgh, Søren*: Gaardejer i Stouby, f. 25/8 1800, død 26/3 1883. — *Jørgensen, Kristiane*: f. i Hyrup 25/1 1840, gift med Søren Jørgensen, Pilegaard, Hyrup, Stouby S. Har dyrket Hørrer, brødet, skaget og spundet den til Trend i Dynen, Fig. 14. Ulden til Islæt er ligeledes behandlet paa Pilegaard. Farvningen foretaget paa Hadersens Farveri i Horsens, Vævningen hos Steffen Terkelsen i Vrigsted. Datteren, Jørgine, f. 22/3 1871, bragte Dynen med i sit Udstyr til Refsgaardlund, Søndertrup ved Klejs, ved Ægteskab med Gaardejer Laurs Jensen i 1899. Dynen tilhører nu Sønnen, Kristian Jensen Lund. — *Lauesen, Peder*: f. paa Skulsballe 1810. Har ejet Spanskorsstavene Fig. 5 b og c. Stavene maaler 86 og 91 cm i Højde, incl. Dupskoene, som er henholdsvis 10 cm og 14 cm høje. Begge har Sølvknap, men b er beskadiget. I c er graveret Bogstaverne P. L. Stavene tilhører nu R. P. Østergaard Hansen, Skulsballe. — *Nielsen, Lotte*:

f. 22/1 1856, Kogekone i Hyrup fra 1876. — *Nielsen, Peter*: Væver i Hyrup, f. 1852, Lærling af Steffen Terkelsen. — *Olesen, Jens Peter*: Væver og Landmand, f. paa Barrit Mark 25/2 1877, død i Klakring 1963. — *Pedersen, Johanne*: f. paa Skulsballe i 1845, død 1868. Datter af Peder Lauesen. — *Smidstrup, Jørgen Nielsen*: Gaardejer i Vrigsted, f. i Vejle 29/9 1828, død 12/8 1907. Gift med Mandrubine Chrestensdatter 10/3 1849. — *Terkelsen, Sine*: gift med Gaardejer Knud Terkelsen, Gammelby Mark, Stouby S. Har foræret Hovedtøjet, Fig. 6, til Margrethe Hald i 1928. — *Terkelsen, Steffen*: Væver i Neder Vrigsted, f. i Nebsager 14/6 1834, død i Vrigsted 1./4 1909. — *Terkelsen, Karen Antoinette*: Datter af Gaardejer Chresten Smidstrup, Vrigsted, f. 29/5 1878, død i Stenderup 1/1 1951. — *Vestergaard, Rasmus*: Spillemand i Smedskær, f. mellem 1817 og 1826. — *Vestergaard, Sine*: f. Mikkelsen, f. 19/7 1848, død 1944. Gift med Spillemand og Møbelsnedker Ole Vestergaard, Søn af Rasmus Vestergaard og Hustru, Fig. 7. — *Winther, Peder*: Gaardejer i Over Vrigsted, Ejer af Staven, Fig. 5 a. Staven er 124 cm høj, incl. Dup af Jern (8 cm høj) og en Sølvknap (8½ cm høj). Knappen, som prydes med en Empiredekoration, er indrettet med et Rum, dækket af et Laag, hvori Initialerne J. I. W. er indgraveret. Navnet viser rimeligvis tilbage til Familien Winther paa Gravengaard i Stouby. — *Østergaard, Johanne Marie Sørensdaughter*: f. paa Hostrupgaard 25/11 1842, død 18/12 1907. Fotografi Fig. 11. Gift med Laue Hansen, Vrigstedgaard, i 1864. Medbragte i sit Brudeudstyr et „Sæt“ Sengetøj, bestaaende af 2 Olmerdugsdynner og 2 Langpuder, her repræsenteret ved Fig. 13. Vævningen er udført i 7-Skaft Satin, og Ejerindens Navnetræk, M. S., er vævet ind. Den ene Dyne og een Langpude er skænket til Dansk Folkemuseum i 1942 af Margrethe Hald. Den anden Halvdel af „Sættet“ tilhører Fru Marie Bælum, Uttrupgaard ved Aalborg. — *Østergaard, Maren Marie Sørensdaughter*: Datter af Søren Jensen Skytte, Baastrup, Ø. Snede; f. 1804, gift med Søren Jensen Østergaard, Hostrupgaard, død 25/9 1878. Fotografi Fig. 12.